

Makkai Ádám

FELGŐZÖLGŐ KÉPEK AZ „ÖLES KONDÉRBÓL”

A száz évesen is örökifjú
József Attila emlékének

I.

Harminchétig éltem. Náci Németország
rég nyakig fegyverben, kész, hogy elorozzák
mások „életterét”, orosz, ukrán, lengyel,
Anglia még szunnyadt, mint kit mákony nyelt el.
Előtte Thomas Mann Budapesten járt még
(versben köszöntöttem – letargikus játék –),
említettem: most temettük Kosztolányit
(mikor lesz Nérója EU-hozomány itt?).
Mi középen álltunk: kellettünk Nyugatnak,
SS-páncélosok veszettül ugattak,
„testvéri tankjaim” szabadság fejébe
Sztálin elvtárust hozták Hitler úr helyébe.
Dialektikusan nézd e képet, pajti,
két múlt kötődésem nem „marxi”, sem „freudi”,
költészet éjjelén – „földalatti Napot” –:
világnyi kondérban én főzöm a babot.

II.

Világnyi kondérban én főzöm a babot,
mert hogy – habár élek – a Halál én vagyok.
Mindegy, hogy ki eszi: burzsoá, proletár
- ily szcénát nem játszott Hofi, sem Latabár –,
légy herceg vagy koldus, mindnek meg kell halni
(akkor is, ha e rím régimódi, talmi).
Nem jutottunk soha el az értelemig:
hasmánt csúszva-másztunk megvont élelemig;
pöröltünk Istennel: rámondtuk, hogy „hosszú”,
s „rövid a szalonna...” – ezért égi bosszú
járt volna mindünknek, ám a jó Úristen
hamiskásat mordult, mondván, hogy úgy sincsen,
amin összeveszni itt érdemes volna.
- sokak szerint úgysem kóser a szalonna –,
mely így rendre szimbólummá lényegült át,
hogy Zsdánov s Révai kisajátíthassák.

III.

Fözöm hát a babot Világnyi Kondérban –
 „értelem” és „szép rend” sajnos még odébb van;
 dolgoznék, játszanék értelmesen, szépen,
 ám a Kaszás Csillag nem csak „megy az égen”:
 kegyetlen szögekben vágat és tántorog,
 milliónyi csontváz, légy-koszra tárt torok
 rothad el nyomában, majd tengerrengéssel
 föld anyánk ráduplicál, s szól: „ember, ne késs el!
 Rohanj fel a hegyre, s óvd meg a gyermeket,
 kinek apja, anyja, testvére elveszett,
 hogy majd elrabolják, s legyen szex-rabszolga
 valahol Nyugaton, „parfömöt szagolva”.
 Tart a világrengés – hat milliárd önző
 lélek rázza. Mikor jössz már el, Vízöntő?

IV.

Isten-szalonna, vagy szalonna-Isten?
 Értjük e két szó-pár szép szintaxisát?
 A tét: „eszméletbe” így rakni át,
 hogy ne omolék rom-halomba kincsem:
 az étel-szellem dialektikája.
 Szellemből étel, ételből a szellem,
 akár tudja a böjtre ítélt jellem,
 s a fő mézárós, ki ha eszik, már ma
 vétket vedel, mely felfúj és alámos,
 mert nem érti, hogy minden étel: élet.
 Ha van Isten és lesz egy végítélet,
 nem kérdi senki, hogy itt lent mit ettél,
 és sírógörcsben hány rokont temettél –
 éhomra visz át jó Kháron, a Vámos.

V.

Roskad az Antarktisz, cseperészet az Északi-sark már,
 elfeketült kupacokban a Föld elalél, tovatűnik,
 fűl milliónyi tüdő, belereszket az égi magasság,
 s nagy kerek ózonlyuk veti ingét dühvel az elfuseráltság
 „nagy haladást” recsegő, profit-éhes, szörnyű hadára.
 Látod-e mennyire félve-szeretve imádlak, GAIA?
 Föld-anya vagy, gyönyörűm, ki a szennyes telt kosarával
 mész, menetelsz fel a padlásablakig, engem alul hagysz,
 ingemet én vakarom, szappan híján, sulykolgatom állva,
 s szánom az Úristent, amiért még lúgköve sincs már.
 Ez iszonyú, rút olvadozásban a gyászt a szívemre,
 mint ótvarra kötést, te reám verted, kalodám vagy,
 és beleborzongok látván, hogy e Földre születtem
 Mars vagy a Hold helyett, vagy a bomló balga Világűr
 más naprendszereket tekerő vonatsínjei mellé.

VI.

Nehéz ma írni – pesszimum, optimum,
egymásba dőlve rajzotok-fajzotok,
mért válasszam hát egyikötök
stílus-irányzati maszkpofáját?

Fenébe, gyorsan, optimum, pesszimum,
lelépni, balra! Vannak elég sokan
kiknek még kell a régi séma
vers-alibi, irodalmi mankó,

s a „mímelt mámor“ keserű leve.
Odi profanum vulgus et arceo –
s habár Babits ezt rég megírta
jól nekimenve szegény Horácnak,

megismétlendő: nem követek tömeg-
ízlésre gyártott szózuhatag-panelt –,
én öntörvényű létben élek
túl a sínen, mely a végtelenben

- bár ketten vannak – végül is összeér,
mint ezt megírta egykoron Bolyai,
s így optimizmus-pesszimizmus
összeragadva tovább pöröghet.

Embernek lenni iskola, tanterem,
itt nincs bukás, csak újra tanult anyag,
s ezért a gyáva értelemnek
össze kell állni az ÉRTELEMMEL,

mely úgy s csak akkor hagyja le önmagát,
ha nem veszít el semmit ez egyszer-egy
megunt és látszólag unalmas,
mégis örökre igaz tanából.

VII.

Heten voltunk önmagammal,
úgy fújtuk a pokol-dudát:
hallom hát aggodalommal,
hatvan éve lötték Budát.

Hónapokig szaporodtak
orosz hullák, német hullák,
magyar hullák, fagy-aszottak,
majd jöttek nagy vezér-nullák

s mondták, hogy e szép pokolban
 hogyan kell a dudát fújni –,
 bár egyik sem tudta hol van,
 s hogy a „duda” vajh' mi holmi.

Szép duda a Buda-duda,
 heten kell azt fújni, bizony,
 verset írsz? Nem oda Buda,
 nem irodalmi ez iszony –,

ám ha kétled igazságom,
 sietve bevallom máris:
 reszketek a „semmi ágán”,
 ügyem: egzisztenciális.

Nem az a baj, hogy mit írtok
 - tömeghalál lehet téma –,
 de csak ott közös a birtok,
 hol nem gleichschaltolt a séma.

„Szelid özként” elidőzvéni
 tigris-éhség lakott bennem,
 így kellett negyvennégy őszén
 holt heted-magamba' lennem.

2005-01-16, Chicago

„Egész testében reszket, mint a gyermek,
 Két rajta kaptak, hogy buktát lopott.”

Kó Boldizsár